

Regeringens proposition

1975/76: 151

om överlåtelse av aktier i Svenska Utvecklingsaktiebolaget, m. m.¹

beslutad den 26 februari 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

G. E. STRÄNG

RUNE B. JOHANSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att aktierna i Svenska Utvecklingsaktiebolaget den 1 juli 1976 överläts till Statsföretag AB. Vidare läggs vissa riktlinjer fram för Utvecklingsbolagets framtida verksamhet. Bolaget skall även i fortsättningen ha som en uppgift att utveckla för samhället angelägna produkter, metoder och system samt att utgöra en kanal för utveckling av innovationer från mindre företag och enskilda uppfinnare. Under de närmaste åren behöver Utvecklingsbolaget för denna uppgift tillföras ett bidrag. För budgetåret 1976/77 beräknas ett bidrag av 3 milj. kr. under styrelsens för teknisk utveckling forsknings- och utvecklingsanslag.

I propositionen föreslås att 27 milj. kr. anvisas i form av aktieägartillskott till Utvecklingsbolaget för att genomföra rekonstruktionen.

Sveriges Investeringsbank AB föreslås vidare få 26,7 milj. kr. över statsbudgeten nästa budgetår som ersättning för ett avskrivet lån till Utvecklingsbolaget.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-02-26

Närvarande: statsrådet Sträng, ordförande, och statsråden Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Geijer, Bengtsson, Norling, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Peterson.

Föredragande: statsrådet Johansson

Proposition om överlåtelse av aktier i Svenska Utvecklingsaktiebolaget, m. m.

1 Inledning

Svenska Utvecklingsaktiebolaget (i fortsättningen kallat Utvecklingsbolaget) bildades i juli 1968 (prop. 1968: 68, SU 1968: 131, rskr 1968: 304). I samband med bildandet av ett statligt förvaltningsbolag, Statsföretag AB, (prop. 1969: 121, SU 1969: 168, rskr 1969: 381) överfördes Utvecklingsbolagets aktier från fonden för statens aktier till det nybildade förvaltningsbolaget.

Sedan Statsföretag i oktober 1971 med hänvisning till begränsade ekonomiska resurser hade hemställt att bli befriad från det direkta ägaransvaret för Utvecklingsbolaget, fördes dess aktier den 1 januari 1972 tillbaka till fonden för statens aktier (prop. 1971: 139, NU 1971: 45, rskr 1971: 326).

Utvecklingsbolaget fick vid bildandet 25 milj. kr. till sitt förfogande. Därav var 15 milj. kr. aktiekapital, 3 milj. kr. reservfond och 7 milj. kr. aktieägartillskott. Under perioden 1970—1971 tillfördes Utvecklingsbolaget 6,5 milj. kr. från Statsföretag, varav 2,5 milj. kr. var aktiekapital, 0,5 milj. kr. reservfond och 3,5 milj. kr. koncernbidrag. Genom statsmakternas beslut i enlighet med prop. 1971: 139 tillfördes Utvecklingsbolaget 12 milj. kr., varav 8 milj. kr. var aktiekapital och 4 milj. kr. reservfond.

I enlighet med statsmakternas beslut våren 1974 (prop. 1974: 54, NU 1974: 22, rskr 1974: 151) tillfördes Utvecklingsbolaget 30 milj. kr., varav 25 milj. kr. var aktiekapital och 5 milj. kr. reservfond. Aktiekapitalet kom därefter att uppgå till 50,5 milj. kr.

I mitten av år 1975 kom Utvecklingsbolaget i akuta ekonomiska svårigheter. För att ge bolaget rådrum för rekonstruktionsåtgärder avskrev

Sveriges Investeringsbank AB ett lån på 26,7 milj. kr. till bolaget. I avvaktan på ett slutligt förslag från regeringen om rekonstruktion av bolaget tillfördes detta vidare 40 milj. kr. som aktieägartillskott (prop. 1975/76: 66, NU 1975/76: 19, rskr 1975/76: 109). Jag framhöll i propositionen att svårigheterna endast delvis kunde förklaras av det stora risktagande som ligger i denna form av verksamhet. I inte ringa grad var det ekonomiska utfallet i företagsgruppen en följd av bristande planering och kontroll av verksamheten. Jag underströk emellertid behovet av industriellt inriktat utvecklingsarbete med inriktning på den samhällseliga sektorn. Vissa riktlinjer angavs för saneringen och rekonstruktionen av bolaget (se prop. 1975/76: 66 s. 8—9).

Utvecklingsbolaget och Statsföretag har i skrivelse den 26 februari 1976 föreslagit bl. a. att Statsföretag per den 1 juli 1976 skall överta samtliga aktier i Utvecklingsbolaget. Denna skrivelse bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

2 Motiv för inrättande av ett statligt utvecklingsbolag

Föredragande statsrådet redogjorde i prop. 1968: 68 för de skäl som motiverade att ett statligt utvecklingsbolag inrättades. Ett väsentligt skäl var behovet av att för samhället och ytterst för konsumenterna angelägna produkter, metoder och system kommer fram så snabbt som möjligt och får en från teknisk och kommersiell synpunkt tillfredsställande utformning.

Ett andra skäl var att ge de statliga företagen och verken förbättrade möjligheter att etablera samarbete med näringslivet i övrigt för att utveckla och marknadsföra produkter samt att ge ökade möjligheter till samarbete inom den statliga företagsgruppen.

Ett tredje skäl var att skapa bättre förutsättningar för exploatering av innovationer gjorda av anställda vid statliga myndigheter och företag. Ett fjärde var behovet av att skapa ytterligare en kanal för utveckling och exploatering av innovationer gjorda speciellt inom mindre företag samt av enskilda uppfinnare och forskare.

Enligt föredraganden kunde det statliga utvecklingsbolaget i princip arbeta på två olika sätt. Det första innebar att bolaget för en beställares räkning utförde ett uppdrag mot ersättning på kommersiella grunder. Det andra och på sikt väsentligare sättet var att initiera och genomföra projekt med satsande av eget kapital. Det kunde härvid, bl. a. i syfte att bättre bestämma ett projekts marknadsförutsättningar, vara nödvändigt för utvecklingsbolaget att under en viss tid själv medverka i tillverkning och försäljning av en produkt. Utvecklingsbolagets tillverknings- och försäljningsverksamhet borde dock inte utvecklas därhän att bolaget förlorade sin ursprungliga karaktär. Strävan borde vara att, efter en tid som kunde komma att variera från fall till fall, avskilja tillverknings- och försäljningsverksamhet.

Föredraganden betonade att det senare skälet var det på sikt väsentliga och framhöll att det var nödvändigt att bolaget arbetade utifrån ett principiellt krav på tillfredsställande lönsamhet på lång sikt. Detta borde ge den bästa vägledningen för ett ekonomiskt riktigt projektval och leda till att trots ett i princip brett verksamhetsfält tillgängliga resurser utnyttjades effektivt genom stark koncentration till ett urval projekt. Föredraganden påpekade också att den eftersträvade avkastningen på det egna kapitalet kunde uppnås först på lång sikt.

Sistnämnda uttalande underströk jag, när jag i prop. 1971: 139 påpekade att lönsamhet inom ett projekt torde kunna påräknas först i genomsnitt fem år efter det att utvecklingsarbetet på projektet har påbörjats. Jag underströk samtidigt att varje utvecklingsbolag som uteslutande engagerar sig i nya projekt utsätter sig för en betydande ekonomisk risk. Jag påminde vidare om det angelägna i att Utvecklingsbolagets tillverknings- och försäljningsverksamhet inte utvecklades därhän att bolaget kom att förlora sin ursprungliga karaktär. Bolagets strävan borde vara att avskilja tillverknings- och försäljningsverksamheten. Givetvis borde det ekonomiskt mest fördelaktiga försäljningstillfället avvaktas. Jag erinrade också om att bolaget borde koncentrera sin verksamhet till ett mindre urval projekt.

För åren 1972 och 1973 redovisade Utvecklingsbolaget ett positivt nettoresultat. Trots detta behövde bolaget, för att även fortsättningsvis kunna genomföra de projekt som företaget hade engagerat sig i, ett kapitaltillskott. År 1974 fick bolaget ett kapitaltillskott på 30 milj. kr. Jag anförde vid min anmälan att tillskottet borde ge Utvecklingsbolaget möjlighet att i viss omfattning ta upp nya projekt. Jag betonade emellertid samtidigt att det i synnerhet för företag av Utvecklingsbolagets karaktär är ett väsentligt krav att verksamheten koncentreras till ett begränsat antal särskilt intressanta projekt. Jag fäste även uppmärksamheten på att Utvecklingsbolaget fortlöpande måste vara berett att lägga ner projekt, vars förutsättningar har försämrats så att den långsiktiga lönsamheten kan förväntas bli låg.

Vidare framhöll jag nödvändigheten av att Utvecklingsbolaget vid påbörjandet av nya projekt beaktade att bolaget upprätthöll en tillfredsställande likviditet och soliditet. Jag påpekade att ytterligare ekonomiska möjligheter att starta nya aktiviteter kunde skapas genom att tillgångar avyttrades och genom samarbete med andra intressenter.

3 Utvecklingsbolagets verksamhet

Utvecklingsbolaget bestod vid utgången av år 1975 av ett moderbolag och sex dotterbolag. Moderbolaget hade då 79 anställda. Vid samma tidpunkt var 551 personer anställda i dotterbolagen. Företagsgruppens omsättning var under år 1975 92 milj. kr. En redovisning av verk-

samheten inom Utvecklingsbolaget med dotterbolag samt en preliminär beräkning av redovisat resultat för år 1975 bör fogas till protokollet i detta ärende som resp. *bilaga 2* och *3*.

4 Föredraganden

Svenska Utvecklingsaktiebolaget (Utvecklingsbolaget) bildades år 1968. Det har till uppgift bl. a. att medverka till att för samhället i vid mening angelägna produkter, metoder och system kommer fram så snabbt som möjligt och får en från teknisk och ekonomisk synpunkt tillfredsställande utformning. Bolaget skall också skapa bättre förutsättningar för exploatering av innovationer och därvid utgöra en kanal för innovationer gjorda speciellt inom mindre företag och av enskilda forskare och uppfinnare.

Verksamheten skall bedrivas dels genom att bolaget åtar sig uppdrag mot ersättning på kommersiella grunder, dels genom att det initierar och genomför projekt med insats av eget kapital.

I sistnämnda fall förutsätts att bolaget övergångsvis kan engagera sig i tillverkning och marknadsföring av nya produkter. För att bolaget inte skall förlora sin karaktär av utvecklingsbolag skall strävan vara att bolaget, så snart som detta är ekonomiskt möjligt, avskiljer tillverknings- och försäljningsverksamhet för att successivt frigöra kapital och andra resurser för nya projekt. Härigenom kan bolagets storlek begränsas och en nödvändig flexibilitet skapas.

Utvecklingsbolaget skall arbeta utifrån ett krav på tillfredsställande lönsamhet på lång sikt. Detta förutsätter bl. a. att tillgängliga resurser koncentreras till ett urval av särskilt intressanta projekt.

Utvecklingsbolaget hade vid ingången av år 1975 ett aktiekapital av 50,5 milj. kr. och en reservfond på 12,5 milj. kr. De balanserade förlusterna var ca 25 milj. kr. För år 1975 budgeterades en förlust på ca 17 milj. kr.

I början av sommaren 1975 blev det känt att förlusten för år 1975 skulle bli avsevärt större, främst beroende på en reviderad, oväntat dålig resultatprognos för dotterbolaget AB Samefa. Snabba saneringsåtgärder blev nödvändiga. I avvaktan på ett slutligt förslag om rekonstruktion skrev Sveriges Investeringsbank AB (Investeringsbanken) av ett lån till Utvecklingsbolaget på 26,7 milj. kr. Vidare tillfördes bolaget 40 milj. kr. som aktieägartillskott (prop. 1975/76: 66, NU 1975/76: 19, rskr 1975/76: 109).

Jag återkommer nu med förslag hur rekonstruktionen av Utvecklingsbolaget bör ske. Innan jag redogör för detta förslag finner jag det nödvändigt att lämna en något utförligare bakgrundsbeskrivning avseende dels händelseutvecklingen under år 1975, dels vissa principiella aspekter på Utvecklingsbolagets verksamhet.

Händelseutvecklingen under år 1975

Jag framhöll vid min anmälan hösten 1971 av vissa frågor rörande Utvecklingsbolaget (se prop. 1971: 139 s. 16) att det tidigast om tre till fyra år torde vara möjligt att bedöma verksamhetens ekonomiska förutsättningar på sikt och ta ställning till frågan om en principiell omprövning av företagets mål och verksamhet. Detta innebar att en sådan bedömning kunde göras först år 1975. Jag upprepade detta i prop. 1974: 54 och aviserade en utvärdering av verksamheten under år 1975.

Ett utredningsarbete i detta syfte igångsattes på mitt uppdrag våren 1975. Utvärderingen genomfördes inom industridepartementet med biträde av utomstående konsulter. Jag har tidigare i prop. 1975/76: 66 kortfattat redogjort för den sålunda genomförda avstämningen mellan givna riktlinjer och genomförd verksamhet. Utvärderingen var ett steg i förberedelsearbetet för en mera definitiv bedömning av Utvecklingsbolagets mål och verksamhet.

Utvecklingsbolagets styrelse hade å sin sida redan under år 1974 tagit vissa initiativ som syftade till att säkra bolagets långsiktiga verksamhet. Diskussioner togs upp mellan företagsledningarna för Utvecklingsbolaget och Statsföretag AB för att utröna förutsättningarna för ett vidgat samarbete mellan de två företagen. Dessa överläggningar resulterade i att Utvecklingsbolaget och Statsföretag i en gemensam skrivelse till regeringen den 5 maj 1975 hemställde att förhandlingar skulle tas upp syftande till att överföra statens aktier i Utvecklingsbolaget till Statsföretag. I skrivelsen framhölls bl. a. att det var av värde för Statsföretag att ha tillgång till en enhet inom gruppen med Utvecklingsbolagets tekniska kompetens, som kunde ansvara för utvecklingsprojekt av betydelse för Statsföretagsgruppen. I prop. 1975/76: 66 har även på denna punkt en mera detaljerad redogörelse lämnats.

På senvåren 1975 pågick således ett utredningsarbete och förelåg även i övrigt material som enligt min mening skulle — under då kända förhållanden — ge ett fullt tillfredsställande underlag inför statsmakternas beslut om Utvecklingsbolagets framtid. Vid denna tidpunkt syntes förutsättningarna finnas för att lägga förslag till riksdagen hösten 1975 angående Utvecklingsbolagets framtida verksamhet.

Under juni 1975 anmälde emellertid Utvecklingsbolagets verkställande ledning för styrelsen att det förväntade rörelseresultatet för år 1975 skulle bli avsevärt sämre än beräknat. Därigenom hade också de förutsättningar jag nyss har berört väsentligt förändrats. Till frågorna om framtida uppgifter, finansieringsbehov och ägarförhållanden fogades ett akut behov av åtgärder i syfte att sanera och rekonstruera verksamheten, främst inom vissa av dotterbolagen. En redogörelse för denna händelseutveckling har lämnats i prop. 1975/76: 66.

Ett intensivt sanerings- och rekonstruktionsarbete inleddes omedelbart på industridepartementets och styrelsens initiativ. Till denna fråga skall jag strax återkomma.

Erfarenheterna av den hittillsvarande verksamheten

Jag har tidigare i prop. 1975/76: 66 i vissa hänsenden anfört kritik mot skötseln av Utvecklingsbolaget, främst vad gäller kontrollen över utvecklingen i några av dotterbolagen. Denna kritik kvarstår. Jag finner det emellertid angeläget att samtidigt framhålla de många positiva resultaten av bolagets verksamhet.

Genom bolaget har viktiga initiativ tagits till samordning inom svensk datorindustri. Stansaab Elektronik AB (Stansaab) — i vilket Utvecklingsbolaget är hälftendelägare — är en av världens ledande tillverkare inom sitt huvudområde, flygtrafikledningssystem. Ett viktigt — men kommersiellt riskfyllt — utvecklingsarbete på pressteknikens område bedrivs inom AB Carbox i Ystad. Den tillverkningsmekanik som har tagits fram för bilskyltstillverkningen har även internationellt fått lovord. En ny kilometerräknare avsedd för reformen rörande beskattning av släpvagnar har tagits fram. Ett betydelsefullt utvecklingsarbete har också bedrivits inom miljövardsteknikens och den medicinska teknikens område.

De positiva resultat av Utvecklingsbolagets verksamhet som sålunda enligt min mening föreligger måste bedömas mot bakgrund av de förutsättningar för verksamheten som jag tidigare har redogjort för. Det finns särskild anledning att betona de svårigheter som har funnits att avyttra utvecklingsprojekt. Erfarenheten från Utvecklingsbolaget är att en försäljning av utvecklingsprojekt på företagsekonomiskt försvarbara villkor är svår att genomföra, innan man hunnit mycket långt fram i ett exploateringskedje. Detta har i praktiken medfört att Utvecklingsbolaget känt sig tvingat att gradvis bygga upp en koncern med utvecklingsverksamheten organiserad i dotterbolagsform. Härigenom har en betydande del av de tillgängliga resurserna bundits upp. Detta understryker i sin tur nödvändigheten av att utvecklingsverksamhet av det slag som åsyftades med Utvecklingsbolaget bedrivs på sådant sätt att avyttring av projekt kan genomföras smidigt och med enkla ersättningsprinciper. Detta torde kräva att bolaget ägs av ett större företag med utvecklings- och produktionsresurser, kännedom om marknaden och försäljningsorganisation.

Mot den bakgrund som jag har redovisat finns det enligt min mening inte skäl att ifrågasätta de näringspolitiska motiven för Utvecklingsbolaget. Utvecklingsbolaget skall enligt min mening inte kritiseras för att det har gjort förluster under sina första år. All erfarenhet visar att vissa misslyckanden och höga kostnader måste accepteras vid utvecklingsverksamhet.

Utvecklingsbolagets svårigheter med den under år 1975 starkt stegrade förlusten — där kritik för bristande kontroll således bör riktas — påverkar inte denna slutsats.

Den samlade bedömningen av erfarenheterna hittills kan sägas vara

följande. Staten bör även fortsättningsvis inte enbart genom bidrag till privata företag stödja långsiktigt utvecklingsarbete utan även genom ett helägt utvecklingsbolag medverka vid genomförandet av sådant arbete. Utvecklingsverksamheten bör vara ägarmässigt knuten till ett företag med omfattande industriell produktion och marknadskontakt, som skapar möjligheter till samarbete med andra utvecklingsresurser och smidig fortsatt exploatering i ett rörelsedrivande bolag när projektet når tillräcklig mognad. Den utvecklingsverksamhet som det här gäller, kan inte alltid bedrivas så att normal företagsekonomisk lönsamhet uppnås, framför allt på kort sikt.

För att upprätthålla en utvecklingsresurs av den karaktär som här avses krävs vissa löpande finansiella tillskott utifrån. Alternativet är att bedriva enbart sådant utvecklingsarbete som tillgängliga vinstmedel inom ett produktionsföretag medger och som relativt nära ansluter sig till redan etablerad produktion. Å andra sidan måste som grundläggande utgångspunkt gälla att såväl marknadsförutsättningar som ekonomiska förutsättningar finns för de projekt som utvecklas. De ekonomiska problem som Utvecklingsbolaget har råkat in i är delvis ett uttryck för svårigheterna att förena dessa olika krav. Strävan att uppnå företagsekonomisk lönsamhet på relativt kort sikt har lett till en snedfördelning av utvecklingsbolagets kapitalresurser. Betydande belopp har bundits i produktion och marknadsföring, i vissa fall utan tillfredsställande styrning från företagsledningens sida.

Denna bedömning har varit riktgivande för det förslag till rekonstruktion som jag nu skall redogöra för.

Förslag till rekonstruktion

Rekonstruktionen av Utvecklingsbolaget inleddes omedelbart efter det att de nya ekonomiska förhållandena blev kända sommaren 1975. Ett viktigt första steg var Investeringsbankens beslut i början av juli månad att skriva av en fordran på Utvecklingsbolaget om 26,7 milj. kr. Jag återkommer i det följande till detta. Genom avskrivningen och riksdagens beslut i december 1975 att tillföra Utvecklingsbolaget 40 milj. kr. i form av aktieägartillskott fick bolaget erforderligt rådrum för att fullfölja saneringsarbetet. Arbetet inriktades till väsentlig del på avyttring av vissa företagsenheter inom gruppen.

Jag avser därför att först redogöra för den del av rekonstruktionsarbetet som berör de helägda dotterbolagen samt Stansaab.

Försäljningen av *Svensk Avfallskonvertering AB (SAKAB)* har tidigare anmälts för riksdagen (prop. 1975/76: 25 bil. 7). Utvecklingsbolagets aktier i SAKAB har överförts till fonden för statens aktier. Försäljningen kunde ske på sådana villkor att Utvecklingsbolaget kompensades för nedlagda utvecklingskostnader.

Aktierna i dotterbolaget *Grubbens-Fractionator AB* har per den 1

januari 1976 sålts till Cellwood AB, ett svenskt företag med verksamhet inom samma område som Grubbens-Fractionator AB. Vidare har aktierna i dotterbolaget *Anatom AB*, likaledes per den 1 januari 1976, sålts till Landstingens Inköpscentral (LIC).

Jag finner för egen del dessa båda försäljningar vara naturliga led i rekonstruktionen. Det funktionella samband som enligt uppgift finns mellan Grubbens-Fractionator AB och Cellwood AB resp. mellan Anatom AB och LIC bör kunna medverka till att företagens fortbestånd säkras. De anställda i de båda dotterföretagen har deltagit i förberedelsearbetet för försäljningen. Jag finner detta tillfredsställande.

Kvarstående helägda dotterbolag — Samefa, Carbox, Edvin Gardmo AB och AB Tellusond — är f. n. föremål för vissa åtgärder och överväganden inom ramen för rekonstruktionsarbetet. Jag vill härvid nämna följande.

Vid *Samefa* pågår under ny ledning ett omfattande arbete i syfte att anpassa produktionsresurserna till försäljningsmöjligheterna. Genom naturlig avgång har personalstyrkan sedan senhösten 1975 reducerats med ca 45 personer. En ytterligare minskning av personalstyrkan torde visa sig nödvändig.

Carbox befinner sig i ett övergångsskede mellan utvecklingsarbete och exploatering. Företaget belastas alltså av höga kostnader för utveckling och marknadsintroduktion samtidigt som intäkterna fortfarande är begränsade. Carbox har rönt nationell och internationell uppmärksamhet. Det är angeläget att företaget ges förutsättningar att arbeta vidare så långt att mer säkra kommersiella bedömningar kan göras. Statens utvecklingsfond har till uppgift att finansiera utvecklingsverksamhet av den karaktär det här är fråga om. En del av de 20 milj. kr. som fonden har föreslagits bli tillförd nästa budgetår (prop. 1975/76: 100 bil. 15 s. 255) bör få användas för att stödja utvecklingsverksamheten vid Carbox. Jag beräknar behovet av medel till 5 milj. kr. Vad gäller framtida ägartillhörighet har jag erfarit att Investeringsbanken beslutat pröva frågan om ett övertagande av Carbox.

Det hälftenägda *Stansaab* är ett av Sveriges mest avancerade företag på dataområdet. Företaget befinner sig i ett skede av snabb utveckling, som ställer betydande krav både på teknisk utveckling och kapitalinsatser. Investeringsbanken, vars uppgift är bl. a. att satsa på tekniskt avancerade områden med god utvecklingspotential, har svarat för en inte oväsentlig del av Stansaabs kapitalförsörjning. Mot denna bakgrund finner jag det vara naturligt att Investeringsbanken övertar Utvecklingsbolagets aktier i Stansaab. Jag har erfarit att banken prövar frågan om ett sådant övertagande.

Jag övergår nu till att behandla frågan om *m o d e r b o l a g e t*.

Riksdagens näringsutskott anförde vid sin behandling av prop. 1975/76: 66 att rekonstruktionsarbetet borde inriktas på att föra över Utveck-

lingsbolaget till Statsföretag. Statsföretag skulle därigenom få en utvecklingsenhet, något som enligt utskottet tedde sig nödvändigt (NU 1975/76: 19 s. 5).

Utskottet betonade i sitt av riksdagen godtagna betänkande att ett ägarskifte inte fick gå ut över de ursprungliga syftena med Utvecklingsbolaget. Att söka få fram produkter, metoder och system som är angelägna från samhällelig synpunkt borde därför enligt utskottet alltså vara ett viktigt mål. Utvecklingsbolagets resurser fick vidare, efter att ha förts över till Statsföretag, inte helt reserveras för koncernens egna projekt.

Med utgångspunkt i näringsutskottets uttalanden har överläggningar ägt rum mellan Utvecklingsbolaget och Statsföretag. Resultatet härav har sammanfattats i en gemensam skrivelse den 26 februari 1976.

Ett genomförande av förslagen i skrivelsen skulle i korthet innebära följande.

Statsföretag övertar per den 1 juli 1976 för 100 kr. samtliga aktier i Utvecklingsbolaget.

Utvecklingsbolaget ges därefter uppgiften att dels vara central utvecklingsresurs för Statsföretag, dels utgöra en kvalificerad resurs för arbete med långsiktiga, tekniskt och kommersiellt riskfyllda, projekt av samhällsangelägen natur, som inte ryms inom Statsföretags målsättning.

Utvecklingsbolaget planeras att från den 1 juli 1976 bestå av ca 40 personer. Som riktpunkt skall gälla att Statsföretag för egna ändamål skall belägga hälften av bolagets resurser. För att delvis täcka kostnaderna för den del av verksamheten som inte har samband med Statsföretag, skall Utvecklingsbolaget tillföras ett bidrag. Detta beräknas behöva uppgå till 3 milj. kr. per år räknat i 1976 års penningvärde.

Statsföretag bär, utöver nämnda bidrag, det fulla ekonomiska ansvaret för Utvecklingsbolaget.

Utvecklingsbolagets aktiekapital förutsätts t. v. bli 2,5 milj. kr.

Innan jag redogör för min syn på de frågor som tas upp i skrivelsen vill jag något kommentera olika former för statligt utvecklingsstöd.

I Sverige har, liksom i flertalet industriländer, staten efterhand tagit på sig ett allt större ansvar för både utveckling av teknik och utnyttjande av teknik för samhällets olika behov. Detta ansvar tar sig uttryck i bl. a. statligt utvecklingsstöd i flera former. Grundläggande är de statliga insatserna för högre naturvetenskaplig och teknisk utbildning och forskning. Av intresse för den fråga jag här behandlar är stödet till utveckling av tekniska innovationer, dvs. nya produkter, processer eller system som kan tillgodose viktiga samhällsbehov eller vara av betydelse för näringslivets förnyelsemöjligheter. För industrins del finns även särskilda branschriktade åtgärder t. ex. finansiering av gemensamma forsknings- och utvecklingsprogram. Slutligen bör nämnas

de insatser som avser att bevara och utveckla kompetens inom teknikområden av allmän eller framtida betydelse.

Stödet till utveckling av tekniska innovationer lämnas av ett flertal organ. Dessas olika verksamhetsområden karaktäriseras av de olika skedena i utvecklingsprocessen.

I de första skedena av utvecklingsprocessen där det gäller att konkretisera en projekttidé eller att rent tekniskt utveckla den lämnas stöd av styrelsen för teknisk utveckling. Styrelsens stöd upphör normalt när projektet är tekniskt färdigutvecklat. För att föra fram projektet till ett stadium där produktens pris och avsättningsmöjligheter mer noggrant kan beräknas kan statens utvecklingsfond lämna stöd till projektet. När en noggrannare kommersiell bedömning av projektet kan göras finns möjligheter för Investeringsbanken att lämna kredit för att finansiera exploateringen. Utvecklingsbolaget, avslutningsvis, bildades för att i egen regi kunna utveckla och genomföra projekt i alla de nämnda utvecklingsfaserna.

Som framgår av min redogörelse disponerar samhället över flera instrument i forsknings- och utvecklingskedjan av vilka några har kommit till eller vidareutvecklats sedan Utvecklingsbolagets tillkomst. Förslaget i skrivelsen från Utvecklingsbolaget och Statsföretag finner jag väl falla inom den allmänna ram för statliga insatser på forsknings- och utvecklingsområdet som jag har tecknat i det föregående. Jag kan sålunda i huvudsak biträda detta förslag.

Utvecklingsbolaget får, om förslaget genomförs, en anknytning till en företagsgrupp med omfattande industriell verksamhet vilket, som jag tidigare har anfört, synes vara en grundläggande förutsättning för framgångsrikt utvecklingsarbete av det slag som här åsyftas. Jag förordar således att aktierna i Utvecklingsbolaget överlåts till Statsföretag per den 1 juli 1976.

Som jag också tidigare har anfört, behöver en långsiktigt arbetande samhällsinriktad utvecklingsresurs tillföras medel i form av bidrag. Jag ansluter mig således till förslaget också på denna punkt. Detta bidrag skall motsvara kostnaden för att — sedan projektbaserad finansiering genom t. ex. bidrag, lån och uppdragsintäkter har tillgodoräknats — upprätthålla en kvalificerad utvecklingsresurs för arbete med långsiktiga, för samhället angelägna projekt. Bidraget bör utgå från anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling. För budgetåret 1976/77 beräknar jag bidragsbehovet till 3 milj. kr. Jag avser att i samband med att föreskrifter meddelas för styrelsens anslagsdisposition nästa budgetår återkomma till regeringen med förslag i denna fråga.

Vad gäller genomförandet av verksamheten bör en ändring göras av riktlinjerna för bolagets arbete. Utvecklingsbolaget bör inte medverka i exploateringen av utvecklingsprojekt. Ekonomiskt livskraftiga

utvecklingsprojekt bör överföras till de producerande företagen inom Statsföretagsgruppen eller säljas till utomstående. Ersättningsgrunderna härför bör kunna läggas fast av den nye ägaren. Jag finner detta naturligt med tanke på det fulla ekonomiska ansvar för Utvecklingsbolaget som Statsföretag åtar sig.

Vad gäller dimensioneringen av Utvecklingsbolaget torde den tänkta omfattningen vara tillräcklig för att skapa tillfredsställande mångsidighet i kompetensen och en miljö i övrigt som borgar för hög kvalitetsnivå på bolagets personal.

Det statliga bidraget till den del av Utvecklingsbolagets verksamhet som har samband med dess ursprungliga uppgifter medför ett behov av uppföljning av denna verksamhet. Det bör ankomma på regeringen att i samband med att medel ställs till förfogande lämna de närmare riktlinjer som behövs för uppföljning av denna del av bolagets verksamhet.

Jag har därmed redogjort för pågående rekonstruktionsarbete vad avser dotterbolagen, liksom för riktlinjerna för det framtida Utvecklingsbolaget. Avslutningsvis skall jag beröra vilka åtgärder som behövs för att fullfölja rekonstruktionsarbetet. Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att detta arbete liksom hittills genomförs i nära samarbete med den berörda personalen och dess organisationer.

Statsföretag har förklarat sig berett att per den 1 juli 1976 också överta de vid denna tidpunkt till företag utanför Statsföretagsgruppen ännu inte avyttrade dotterbolagen. Förutsättningen härför är dock att staten svarar för att samtliga förluster per den 31 december 1976 i resp. bolag till fullo täcks. Det ekonomiska ansvaret för verksamheten efter den 1 januari 1977 bärs av Statsföretag.

Jag biträder förslaget i allt väsentligt. Genom att utnyttja tillfört aktieägarettillskott och tillgängliga reserver samt genom att sätta ned aktiekapitalet i Utvecklingsbolaget bör rekonstruktionen kunna genomföras på ett tillfredsställande sätt. Kostnaderna för rekonstruktionen bör dock regleras i ett sammanhang. Jag förordar därför att ett belopp nu tillskjuts av ägaren för att fullfölja rekonstruktionen. Jag beräknar härför 27 milj. kr. som tillförs Utvecklingsbolaget i form av aktieägartillskott. Huvudparten av beloppet torde behöva användas för direkta insatser i samband med försäljning av kvarvarande dotterbolag. Beloppet bör utgöra full ersättning till Statsföretag för övertagandet av moderbolaget och eventuella dotterbolag. Härvid har jag beräknat att Utvecklingsbolaget skall ha ett aktiekapital av 2,5 milj. kr. vid utgången av år 1976. Jag avser att i samband med att föreskrifter meddelas för anslagsdispositionen nästa budgetår återkomma till regeringen i denna fråga.

Slutligen vill jag ta upp frågan om den fordran på 26,7 milj. kr. på Utvecklingsbolaget som Investeringsbanken har skrivit bort. Detta

skedde på grund av att det var nödvändigt för att ge bolaget rådrum för vidare rekonstruktionsåtgärder. Banken bör kompenseras för denna förlust. Detta bör ske genom att banken tillförs 26,7 milj. kr. över ett särskilt anslag på statsbudgeten.

Den samlade kostnaden för rekonstruktionen är givetvis svår att uppskatta. Direkt skulle enligt det förslag som jag här har redogjort för av statsmedel ha tillförts 67 milj. kr. bestående av dels det redan givna aktieägartillskottet om 40 milj. kr. dels det nu föreslagna aktieägartillskottet för år 1976 om 27 milj. kr. Därutöver kommer ersättningen till Investeringsbanken om 26,7 milj. kr. Sammantaget skulle således ca 94 milj. kr. ha tillförts. De medel som föreslås för att möjliggöra att utvecklingsverksamheten inom Utvecklingsbolaget och Carbox kan fortgå, kan enligt min mening inte räknas som rekonstruktionskostnader.

Jämfört med de förhållanden som var kända hösten 1975 och som redovisades i prop. 1975/76: 66 kan vad gäller resultatet för år 1975 en försämring på en punkt noteras. För detta år budgeterades för Samefa ett mindre överskott. Företaget visar nu för år 1975 en förlust före dispositioner om ca 30 milj. kr. Resultatet för år 1975 blir därmed för Samefa också väsentligt sämre än vad som beräknades under hösten vilket i sin tur medför att koncernens resultat försämras. Genom förbättrade resultat för andra företag inom gruppen kan dock den sammantagna resultatförsämringen jämfört med de beräkningar som kunde göras hösten 1975 begränsas till ca 5 milj. kr. Resultatet före dispositioner för år 1975 skulle därmed bli ca 51 milj. kr. Härav faller således 30 milj. kr. på Samefa. Förlusten i Samefa har därmed varit en mycket tungt bidragande orsak till de akuta svårigheter som Utvecklingsbolaget befinner sig i.

Genomförandet av rekonstruktionen medför extraordinära kostnader och ställer ökade anspråk på konsolidering. Med hänsyn tagen till ytterligare nedskrivningar, extraordinära kostnader i samband med rekonstruktionen m. m. kommer den sammantagna redovisade förlusten för år 1975 enligt nu tillgängliga beräkningar att uppgå till ca 90 milj. kr. jämfört med i prop. 1975/76: 66 beräknade 67—70 milj. kr. (jfr. bilaga 3).

De uppgifter om resultatutfallet för år 1975 som jag här har lämnat är under ytterligare några veckor preliminära. Bokslutet för år 1975 har ännu inte hunnit föreläggas och godkännas av styrelsen i Utvecklingsbolaget. Ett preliminärt bokslut kommer att färdigställas inom kort och ställas till vederbörande riksdagsutskotts förfogande.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att aktierna i Svenska Utvecklingsaktiebolaget överlåts till AB Statsföretag för 100 kr.,
2. godkänna vad jag har anfört om Svenska Utvecklingsaktiebolagets framtida verksamhet,
3. till *Medelstillskott till Svenska Utvecklingsaktiebolaget* för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 27 000 000 kr.,
4. till *Bidrag till Sveriges Investeringsbank AB* för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 26 700 000 kr.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga 1

Till Chefen för Industridepartementet

Rekonstruktion av Svenska Utvecklingsaktiebolaget, m. m.

Riksdagens näringsutskott anförde vid sin behandling av regeringens proposition angående medelstillskottet till Utvecklingsbolaget (prop. 1975/76: 66, NU 1975/76: 19) att rekonstruktionsarbetet borde riktas in på att föra över Svenska Utvecklingsaktiebolaget till Statsföretag AB. Statsföretag skulle därigenom få en utvecklingsenhet, något som enligt utskottet tedde sig nödvändigt för koncernen.

Utskottet strök emellertid under att ett ägarskifte inte fick gå ut över de ursprungliga syftena med Utvecklingsbolaget. Att söka få fram produkter, metoder och system som är angelägna från samhällslik synpunkt borde därför enligt utskottet alltjämt vara ett angeläget mål. Utvecklingsbolaget fick vidare efter att ha förts över till Statsföretag inte reserveras helt för dessa egna projekt. Utvecklingsbolaget skulle vidare såsom tidigare utgöra en kanal för innovationer som härrör från mindre företag eller från enskilda forskare och uppfinnare. Riksdagen beslöt i enlighet med vad utskottet anförde.

Statsföretag AB och Svenska Utvecklingsaktiebolaget har gemensamt övervägt hur en rekonstruktion av Utvecklingsbolaget med dotterföretag (SU-gruppen) skulle genomföras. Riksdagens nyssnämnda beslut har därvid varit vägledande. Statsföretag och Utvecklingsbolaget har enats om att följande grunder bör gälla för en överlåtelse av Utvecklingsbolaget till Statsföretag.

Staten bör med tillträde den 1 juli 1976 överlåta samtliga aktier i Utvecklingsbolaget till Statsföretag. Köpeskillingen bör bestämmas till 100 kr. och förutsättningarna i övrigt vara följande.

Efter den 1 juli 1976 bör Utvecklingsbolagets uppgift vara att *dels* för Statsföretag och dess dotterföretag utföra tekniskt utvecklingsarbete, *dels* bedriva verksamhet varom riksdagen beslutat. Det förutsättes att Utvecklingsbolagets personal snarast skall, i samråd med Statsföretag, nedbringas till det antal som erfordras för den framtida verksamheten. För Utvecklingsbolagets uppgifter beräknas högst 40 heltidsanställda behövas. I den mån Utvecklingsbolagets personal den 1 juli 1976 överstiger detta antal, skall kostnaderna för avveckling av överskjutande personal bestridas av Utvecklingsbolaget. Dessa kostnader förutsättes belasta 1975 års resultat i bolaget.

Statsföretag och Utvecklingsbolaget har förutsatt att Utvecklingsbo-

laget med början den 1 juli 1976 årligen tillförs 3 milj. kr., räknat i 1976 års penningvärde, för att delvis täcka kostnaderna för den del av verksamheten som inte har samband med Statsföretag eller dess dotterföretag men som följer av riksdagens beslut. Det har beräknats, att omkring 20 heltidsanställda kommer att behövas för nämnda verksamhet.

Till grund för överlåtelsen bör vidare ligga balansräkning för Utvecklingsbolaget per den 31 december 1975. Det förutsättes att aktiekapitalet i Utvecklingsbolaget, som för närvarande uppgår till 50,5 milj. kr., sätts ned till 2,5 milj. kr.

Utvecklingsbolaget äger för närvarande samtliga aktier i AB Carbox, AB Samefa och Tellusond AB. Utvecklingsbolaget har i enlighet med riksdagens beslut med anledning av regeringens ovannämnda proposition 1975/76: 66 för avsikt att sälja dessa aktier, i vissa fall efter erforderlig sanering av företagen. I samband därmed avses Utvecklingsbolaget även friskrivas från alla ansvarsförbindelser som bolaget tagit på sig för dotterföretagens räkning.

Därest försäljning av något av de nu helägda bolaget inte kan komma till stånd före den 1 juli 1976 förbinder sig Statsföretag att övertaga äganderätten till bolaget mot en köpeskilling av 100 kr. och på villkor i övrigt att SU friskrives från bolaget ingångna ansvarsförbindelser samt att å andra sidan Statsföretag gottgöres för redovisade förluster i balansräkningarna per den 31 december 1975 och per den 31 december 1976. Vidare förutsättes att Statsföretag ges full möjlighet att vidtaga de saneringsåtgärder som avses nödvändiga i bolaget, även om detta innebär nedbantningar eller eventuell avyttring av hela eller delar av bolaget.

Det har slutligen förutsatts att den nuvarande ägaren av Utvecklingsbolaget — staten — garanterar Statsföretag, att förlusterna i Utvecklingsbolagets balansräkning per den 30 juni 1976 samt förlusterna i balansräkningarna per den 31 december 1976 för de dotterbolag som kan komma att övertagas av Statsföretag täckes av staten. Det förutsättes härvid att vid beräkning av förlusterna Utvecklingsbolaget den 30 juni 1976 skall ha ett aktiekapital på 2,5 milj. kr. och att aktiekapitalet i respektive dotterbolag vid ingången av 1977 skall vara intakt.

Stockholm den 26 februari 1976

STATSFÖRETAG AB
Per Sköld

SVENSKA UTVECKLINGS AB
Olof Söderström

*Bilaga 2***Verksamheten vid Svenska Utvecklingsaktiebolaget**

Svenska Utvecklingsaktiebolaget bildades vid konstituerande bolagsstämma den 15 juli 1968.

För verksamheten vid Utvecklingsbolaget fram till år 1974 har redogörelse lämnats i bilaga 2 till prop. 1971: 139 och i bilaga 1 till prop. 1974: 54.

Följande översikt syftar till att sektorsvis ge en kortfattad redogörelse av verksamheten fr. o. m. år 1974 fram till våren 1976.

M e d i c i n s k t e k n i k

Utvecklingsarbetet inom denna sektor har bedrivits förutom av moderbolaget av det förutvarande dotterbolaget Anatom AB och av det hälftenägda dotterbolaget Stansaab Elektronik AB.

Chalmers tekniska högskola har för *moderbolagets* räkning tagit fram prototyper av en elektrisk utrustning för styrning av defekta blås- och rektalfunktioner. Klinisk provning av dessa pågår sedan omkring ett halvår vid Sahlgrenska Sjukhuset i Göteborg. Det begränsade antal prov som genomförts har givit ett mycket gott resultat. Projektet finansieras med medel från styrelsen för teknisk utveckling (STU). Utvecklingsbolaget har samarbetsavtal, som ger bolaget exploateringsrätt.

Anatom AB inträdde i SU-gruppen som helägt dotterbolag år 1969. Bolaget, som är beläget i Nacka, hade vid utgången av år 1975 57 anställda samt en omsättning för år 1975 på 11,6 milj. kr. Anatom AB med dotterbolag avyttrades vid årsskiftet 1975/76 till Landstingens Inköpscentral (LIC). Bolaget utvecklar och tillverkar produkter inom det medicinskt-tekniska området med tyngdpunkt på kompletta systembyggda utrustningar för tandläkarens behandlingsrum. Anatom har numera en betydande exportförsäljning främst i Norden och Västtyskland. Försäljningen sker dels genom egna helägda dotterbolag i Västtyskland och Danmark, dels genom agenter i Finland och Norge. Under år 1975 tog Anatom i bruk nya och utvidgade lokaler för produktion, konstruktion och kontor. Vidare har större om- och nykonstruktioner utförts för att öka systemets flexibilitet och elektriska säkerhet. I samband med detta har produktionen störts med förhöjda kostnader som följd.

De patientdatasystem, som utvecklats inom *Stansaab Elektronik AB* har hittills levererats till bl. a. Karolinska sjukhuset, Columbia University, New York, och Wythenshaw Hospital, Manchester, samt Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg.

Miljövars- och processteknik

Utvecklingsarbete avseende miljövars- och processteknik har selsatt, förutom moderbolaget, AB Tellusond samt förutvarande dotterbolagen Svenska Avfallskonvertering AB (SAKAB) och Grubbens-Fractionator AB.

SAKAB bildades år 1969 för att lösa vissa avfallsproblem beträffande i första hand kemiskt industriavfall, oljeavfall och annat kemiskt avfall. Företaget var ett halvägt dotterbolag till Utvecklingsbolaget t. o. m. årsskiftet 1975—1976, då aktierna övergick till staten, vars ägarintresse i företaget företräds av regeringen genom jordbruksdepartementet. Under senare år har SAKABs verksamhet i huvudsak varit inriktad på att genom ett helägt dotterbolag, AB Industridestillation, driva en behandlingsanläggning för kemiskt avfall i Lövsta utanför Stockholm. Vid denna anläggning finns tre behandlingslinjer, nämligen återvinning av eldningsolja från avfallsolja, återvinning av rena lösningsmedel genom destillation av förorenade lösningsmedel samt oskadliggörande av annat kemiskt avfall genom förbränning.

Den i prop. 1974: 54 (bil. 1), omnämnda utbyggnaden av förbränningskapaciteten till den av koncessionsnämnden fastställda gränsen 15 000 ton kemiskt förbränningsavfall per år är i stort sett klar.

År 1975 uppgick företagets omsättning till 8,1 milj. kr. Antalet anställda i SAKAB, inkl. dotterbolaget Industridestillation, var samma år i medeltal 33 personer.

Vid årsskiftet 1971—1972 förvärvade Utvecklingsbolaget 60 % av aktierna i AB Fractionator. Resterande del av aktierna förvärvades under år 1972. Företaget, som är lokaliserat till Stockholm, byggdes upp kring en apparat för avskiljning och fraktionering av partiklar i vätskor (Float Wash), främst för användning inom skogsindustrin. Senare kompletterades programmet med bl. a. en s. k. virvelrenare.

Vid årsskiftet 1974—1975 förvärvades Grubbens & Co AB i Stockholm och fusionerades sedermera med AB Fractionator till Grubbens-Fractionator AB. Omsättningen för Grubbens-Fractionator uppgick år 1975 till 12,2 milj. kr. Antalet anställda var vid utgången av år 1975 39 personer. Företaget avyttrades vid årsskiftet 1975—1976.

AB Tellusond bildades år 1970 i Göteborg som handelsbolag med Utvecklingsbolaget och Vattenbyggnadsbyrån som lika stora delägare. I samband med att företaget år 1972 ombildades till aktiebolag blev Utvecklingsbolaget ensamägare. AB Tellusond utvecklade, tillverkade och marknadsförde instrument för främst mätning och kontroll av processer vid kommunala reningsverk och inom processindustrin.

Resultatutvecklingen för AB Tellusond motsvarade dock inte förväntningarna. Marknaden i Sverige för Tellusonds produkter — analysinstrument för avloppsreningsprocesser — utvecklades på ett icke tillfredsställande sätt. Vid årsskiftet 1974—1975 fattades därför beslut om

en begränsning av verksamheten, varvid företagets verksamhet i Göteborg avvecklades samtidigt som en del av dess resurser flyttades till Grubbens-Fractionators lokaler i Stockholm. Tellusond kom där att ingå som en självständig avdelning i Grubbens-Fractionator AB.

Under år 1975 utvecklade Tellusond i samarbete med Svenska träforskningsinstitutet (STFI) en s. k. spethaltsanalysator för användning inom massa- och pappersindustrin. Med hjälp av detta instrument fås en snabb och noggrann bestämning av pappersmassans spethalt. Spethaltsanalysatorn skall under år 1976 introduceras på marknaden.

Genom ett samarbete mellan Tellusond och MoDo Cell AB framtog under år 1975 även ett instrument — kalorimeter — med vars hjälp man kan styra kokprocessen inom cellulosaindustrin genom att mäta halten av effektivt alkali i koklutar. Kalorimetern introduceras f. n. på den svenska marknaden. Under hösten 1975 erhöll Utvecklingsbolaget vidare bidrag från arbetarskyddsfonden för vidareutveckling av en dammindikator med vars hjälp man kan kontrollera dammkoncentrationen i lokaler, där man av energibesparingsskäl vill låta luften cirkulera.

I försäljningen av Grubbens-Fractionator vid årsskiftet 1975—1976 ingick inte Tellusond.

Data behandlingssystem

Utvecklingsbolaget har varit aktieägare i *Stansaab Elektronik AB* i Järfälla sedan år 1970 (tillsammans med AB Saab-Scania). Stansaabs produktgrenar omfattar trafiklednings-, patientdata- och dataterminalsystem.

Stansaab har i Danmark etablerat ett dotterbolag för försäljning av dataterminaler. Dataterminalförsäljningen i Finland, Norge, Holland och Belgien sker via Saab-Scanias dotterbolag i dessa länder.

Stansaabs exportförsäljning har under senare år utvecklats mycket gynnsamt. Bland ordena märks särskilt en från Sovjet omfattande ett komplett trafikledningssystem på 318,5 milj. kr. Den sovjetiska ordern, som erhöles i konkurrens med stora och välkända franska och amerikanska företag, är den största som Stansaab hittills har fått. Av ineliggande order utgör exportandelen drygt 75 %. Av erhållna svenska order kan särskilt nämnas en från luftfartsverket på ett nytt trafikledningssystem vid Arlanda. Det totala orderbeståndet var vid slutet av år 1975 drygt 500 milj. kr.

Under slutet av år 1975 inleddes en utbyggnad av företagets lokaler i Järfälla för att tillgodose det ökade behov av utrymme som den starkt stigande orderingången innebär. Stansaabs omsättning uppgick år 1975 till 125 milj. kr., varav dataterminalsystemen svarade för ca 75 milj. kr.

Antalet anställda var under år 1975 i medeltal 965 personer.

Transportteknik

Prov med ett av *moderbolaget* vidareutvecklat s. k. järn-luftbatterisystem i fordon skedde under år 1975. Erfarenheterna från dessa samt utförda marknadsundersökningar visade dock att detta batterisystem i dagsläget blir alltför dyrt och komplicerat för en utbredd framtida användning, samtidigt som vissa problem — framför allt av hjälpsystems-karaktär — återstår att lösa.

Inom projektets ram har emellertid en järnanod tagits fram vars egenskaper är bättre än kända motsvarigheters. Dessa egenskaper gör att denna komponent kan exploateras i nickel-järnbatterier med betydligt lägre komplexitet än i järn-luftbatterier. Då Utvecklingsbolaget inte disponerar en nickelelektrod på samma utvecklingsnivå som järnelektroden, måste arbetet med ett nickel-järnbatterisystem ske i samarbete med part som förfogar över detta kunnande. Prov och diskussioner pågår tillsammans med utländska intressenter.

Det i samarbete med Volvo och Saab vid årsskiftet 1973—1974 slutförda projektet angående möjligheterna att utveckla kollektiva persontransportssystem för stads- och förortstrafik ledde under år 1974 dels till en i samarbete med Stansaab utarbetad specifikation av ett busstrafikledningsystem för Stockholms stad (på vilken Stansaab senare tecknade kontrakt för leverans), dels till en i samarbete med Stockholms Lokaltrafik och AB Hägglund & Söner framtagen kravspecifikation angående en tätortsbuss.

Produktionsteknik

Verksamheten vid *AB Carbox* i Ystad omfattar utveckling, tillverkning och försäljning av kompletta hydrauliska presssystem. Särskilt inom områdena plåtformning och kompaktering av pulver har nya systemlösningar utvecklats. Systemen innefattar bl. a. olika typer av trådlindade förspända presstativ samt hanteringsutrustningar, verktyg och mätutrustningar. I de kompletta systemen ingår även datorer för automatisering och processtyrning. Presssystemen har mottagits med stort intresse på marknaden, vilket har resulterat i ett stort antal förfrågningar och en ökande försäljning. Ett flertal system har sålts och leverats till såväl de skandinaviska länderna som övriga Västeuropa och Asien. Under år 1975 gjordes en inbrytning på den nordamerikanska marknaden genom försäljning av en datorstyrd press för kvalificerad plåtformning till Westinghouse Electric Corporation.

Företaget har under år 1975 byggt ut sin organisation i Ystad såväl vad avser personal som produktionsresurser.

Carbox omsatte år 1975 2,7 milj. kr. och sysselsatte i medeltal 63 personer.

I december 1974 förvärvade Utvecklingsbolaget samtliga aktier i *Edvin Gardmo AB* i Sundsvall. Företaget, som projekterar, tillverkar och säljer transport- och hanteringsutrustning för huvudsakligen den

träbearbetande industrin, sågverk och mekanisk industri, har på sitt produktprogram bl. a. virkespaketeringsanläggningar, skivhanteringsutrustningar, lyftutrustning samt övrig hanteringsutrustning, främst för skogsindustri.

Under år 1975 togs nya kontors- och fabrikslokaler i bruk. Omsättningen för Edvin Gardmo AB uppgick år 1975 till ca 12 milj. kr. Antalet anställda var samma år i medeltal 54 personer.

I samarbete med STFI och träindustrier samt med finansiellt stöd från STU bedriver *moderbolaget* f. n. inom skogsindustrisektorn ett projekt rörande utveckling av ett produktionssystem för medelstora sågverk, syftande till ett högre utbyte av råvaran samt bättre anpassning till en högre förädlingsgrad. Ett annat projekt, som genomförs på liknande sätt, är utveckling av ett nytt trämaterial — spånträ — med bättre hållfasthetsegenskaper än bl. a. den konventionella spånskivan. Hitills utförda tester bekräftar de goda hållfasthetsegenskaperna hos materialet som den nya produktionstekniken möjliggör.

AB Samefa inköptes av Utvecklingsbolaget år 1972. Företaget har huvudkontoret förlagt till Stockholm och produktionen förlagd till Kungsör.

Samefas verksamhet omfattar utveckling, tillverkning och marknadsföring av system och produkter inom områdena data, elektronik och mekanik. Produktionen av bilskyltar dominerar verksamheten under åren 1972—1974. Under åren 1973, 1974 och 1975 genomfördes stora investeringar inom företaget. Dessa investeringar har gällt utveckling av nya produkter, förbättring av Kungsör-fabrikens maskinpark och utbyggnad av produktionslokalerna samt personalresurser. Ett stort antal nya produkter och system har lanserats. Bland dessa märks ett system för mätning och riktning av krockskadade bilar, ett mätsystem för mätning av axlar på lastbilar och släpvagnar och en axeltrycksvåg för fordon uppbyggd enligt en ny princip.

Samefa tillverkar och marknadsför också ett vågsystem för både räls- och vägbundna fordon.

Samefa har vidare under åren 1974 och 1975 svarat för utveckling, tillverkning och distribution av en ny kilometerräknare (en s. k. navräknare) avsedd för den kommande reformen rörande kilometerbeskattning av släpvagnar. Inom företaget pågår f. n. leveranser dels av en datorstyrd testutrustning för fullständig kontroll av en serietillverkad produkt, dels av en komplett maskinanläggning för tillverkning av registreringskyltar till Danmark. Det kan även nämnas, att det tidigare mekanikprogrammet drivits vidare.

Företaget, som t. o. m. verksamhetsåret 1974 gick med vinst, har under år 1975 fått vidkännas en kraftig förlust bl. a. på grund av den starka expansionen.

Samefa omsatte under år 1975 42,1 milj. kr. och sysselsatte i medeltal 303 personer.

Bilaga 3

Svenska Utvecklingsaktiebolaget

Preliminärt redovisat resultat för år 1975 (milj. kr.)

	Utfall (prel. bok- slutsupp- gifter)	Uppskatt- ningar i prop. 1975/76: 66
Resultat före dispositioner	— 51,3	omkr. — 45,0
Nedskrivning aktier i dotterbolag ¹	— 19,6	— 16,5
Nedskrivning aktiverade utv. kostnader	— 6,7	— 6,0
Nedskrivning aktiverade utv. kostn. Carbox ²	— 4,0	—
Extra lagernedskrivning i sålda dotterbolag ³	— 3,1	—
Extraordinära kostnader ⁴	— 5,3	—
	— 90,0	— 67,5
Avskrivning av lån i Sveriges Investeringsbank	26,7	ca 27,0
Aktieägartillskott	40,0	40,0
Redovisat resultat för år 1975	— 23,3	— 0,5

¹ Nedskrivningen av aktier i dottebolag har ökat med 3,1 milj. kr. Differensen förklaras av nedskrivningsbehov i samband med försäljning av dotterbolag.

² Samtliga aktiverade utvecklingskostnader har bortskrivits genom denna transaktion.

³ Avser försäljningen av Anatom AB samt Grubbens-Fractionator AB.

⁴ Avser bl. a. kostnaden för avveckling av viss personal.